

Premi UPC de ciència-ficció 2004

Conferència, novembre de 2004

Miquel de Palol

L'herència dels utopistes

La meua tesi és que els autors de ciència-ficció són una part dels utopistes, o neoutopistes; dit d'una altra manera, que 'Utopistes' és el terme genèric més ampli, dintre del qual s'hi inquebeixen d'altres subdivisions. Hi posaria la literatura fantàstica, el terror, i també la ciència ficció, tot i que el nucli central dels utopistes sense més adjectius té també la seva línia històrica. La millor manera de posar llum a la qüestió és posar alguns exemples. Utopistes sense d'altres acotacions –si més no sense acotacions que permetin agrupar-los en una altra subdivisió substancial– són Lucià de Samosata al capdavant, alguns autors de l'anomenada novel·la neogrega, precursors directes dels llibres de cavalleries, Aquil·les Taci, Heliòdor, l'Alexandra de Licofró, «El Llenguatge dels Ocells» d'Attard i el «Futuhāt» d'Ibn Arabi, fins i tot la «Divina Comèdia» responen a l'especulació amb un altre món, participant també de la germana bessona de la Utopia, la Ucronia, hi responen Rabelais i la majoria de llibres de cavalleria, certament, abans d'arribar al pare explícit del terme, Thomas Moore, que de fet no és sinó un entre tants, perquè el gènere és substancial amb el Renaixement: Erasme de Rotterdam, Tomaso Campanella, Francis Bacon són els pares de la ortodòxia d'un gènere en què l'element satíric té una dimensió essencial al costat, o millor en l'interior, del didàctic, per no dir-ne exemplar, o moral.

La tradició utopista és en el centre de la literatura moderna. Swift és un utopista de cap a peus, com podria ser-ho Sterne, i per descomptat en són Musil, Kafka, Joyce en l'«Ulysses» i el «Finnegan's Wake» Borges és un utopista, com en són al cap i a la fi Faulkner i Garcia Márquez.** Què els diferencia, posem per cas, d'Stanislav Lem, tot sigui dit de passada, el meu utopista contemporani preferit, classificat en llibreria i biblioteques com a autor de ciència-ficció? Els utopistes, aquesta és la distinció essencial que hi crec veure, especulen amb qualsevol element social, filosòfic i polític, i en la ciència-ficció l'element científic, i potser seria més exacte dir-ne el tecnològic, hi juga un paper substancial.

Ja sé que el gruix dels experts en ciència ficció no estan d'acord amb mi. De fet, la discussió que vam tenir aviat farà un any anava per aquí. Jo, i perdonin que parli de mi mateix, però hi faig per acabar d'il·lustrar la qüestió, he qualificat de falsa novel·la de ciència-ficció un llibre en què em vaig permetre especular en termes sociològics, polítics i morals sobre què passaria si els poders fàctics de la humanitat es veiessin compel·lits a omplir una mena d'Arca de Noé espacial per salvar la humanitat d'un imminent desastre meteorològic. Com que de manera explícita havia renunciat als paràmetres científics i tecnològics, en favor, com ja he dit, dels històrics i els ètics, humilment m'emparava i m'emparava en la tradició utopista, i no en la ciència ficció, gènere per descomptat que considero mereixedor de tots els títols possibles de noblesa literària, perquè em semblen grans escriptors, termes genèrics al marge, Robert Heinlein, Philip K. Dick, Rampsell Campbell, Frank Herbert i Ian Watson, a més del ja esmentat Lem –autor de ciència-ficció en alguns llibres, però autor utopista tout court en d'altres, en «Memòries trobades en una Banyera», per exemple.

No hi ha judici de valor afegit a la distinció entre utopisme i ciència ficció, acceptant que el primer terme inclou el segon i que, per tant, la ciència ficció forma part de l'herència dels utopistes igual com en formen part, a través de l'influència dels autors esmentats i d'altres, la majoria dels autors de narrativa de ficció actual.